

אוצר הליכות

נלקט ונערך מתוך שיעורי
הרב אלטר אליהו מרמורשטיין שליט"א
מו"ץ ומח"ס אוצר הליכות ועוד

ראש השנה תשפ"ז

ערב ראש השנה

בשבת שובה". וכ' המשנ"ב (סק"א) דר"ל אף שהוא יום הדין
מ"מ מצוה של ושמחת בחגך שייך גם בו.⁴

ו. נוהגים לטבול בערב ראש השנה משום טהרה ופרישה, וראוי
לטבול סמוך ליו"ט, ועל כל פנים לא לפני שעה קודם חצות⁵
(רמ"א ס' תקפ"א ס"ד, משנ"ב סק"ו). בשו"ת קנה בשם (ח"ד ס'
כ"ט) כתב (ע"פ ס' עץ חיים שער הכוונות) שאפשר לטבול משעתיים
קודם חצות.

לברוק בכיסוי שאין מוקצה

א. מצוה למשמש בכיסוי בערב יום טוב שלא יהא בהם דבר מוקצה,
ובפרט אלו שנוסעים מביתם לבושים בבגדי שבת (מט"א. וראה
מג"א ס' רנ"ב סק"ו, ומשנ"ב סקנ"ה).

הדלקת הנרות

א. ראוי להדליק נר שזמן הבעירה שלו הוא 30 שעות כדי שיוכלו
להעביר ממנו אש בליל יום טוב שני להדלקת הנרות, שהרי
אסור להדליק אש חדשה ביום טוב. וכן ראוי להכין מבעוד יום
את כל הפתילות [פתיל צף וכדומה] לצורך ליל שני של יום טוב,
וכתב מרנא השבט הלוי זצ"ל 'ואני לעצמי נהגתי להכין הכל
לפני יום טוב'.

ב. מנהג יפה הוא לתת מעות לצדקה קודם הדלקת הנרות, ולהתפלל
על יוצאי חלציה לתורה ומעשים טובים⁶ (קיצוש"ע ס' ע"ה ס"ב).

עיטורי האוצר

1. כשמספיק כוון לקיים מל"ת "לא תקיפו פאת ראשכם" שהם ב' מצוות, ו"פאת הזקן" שהם ה' מצוות. וכן מצוות "ובחוקותיהם לא תלכו" ו"לא ילבש". ומ"ע דרבנן
לכבוד יו"ט (יסוד ושורש העבודה, כף החיים ס' רל"ב). יש להזהר להספיק קודם חצות (מט"א אות נ'). ואם זמנו בהול יכול להספיק גם לאחר חצות (סי' רנ"א ס"ב, משנ"ב סק"ו).
מי שאינו לו פנאי יכול להספיק ביום שלפניו (מט"א תרכ"ה ס' י"א).

2. בספר טעמי המנהגים מהדורת אשכול עמוד שיא מביא בשם הרה"ק מלובלין זצ"ל להיות בראש השנה בכיסוי סכין חד וחלק, נגד השם של פרנסה המרומז בס"ת
של פותח את ידיך עיי"ש.

3. עיין שאגת אריה (סי' ק"ב) וחת"ס (שו"ת סי' קס"ח). בשו"ת הרב ס' תקכ"ט (ס"ו) כתב שאין בו דין שמחה רק כבוד ועונג, אבל בסי' תקצ"ז ס"א כ' "מצוה לאכול ולשתות
ולשמוח בר"ה". וצ"ב. מרנא הגר"ח זצ"ל בשונה הלכות לא העתיק את דברי המשנ"ב של שמחה. ועיין בשו"ת דברי יציב ס' רכ"ח סק"ה שמוסיק להלכה דיש חיוב שמחה.

4. ונוהג אני לשלוח מנות לעניים ערב ר"ה כדכתיב 'לכו אכלו משמנים ושתו מממתקים
ושלחו מנות לאין נכון לו' וכתוב 'וילכו כל העם לאכול ולשתות ולשלוח מנות' (פרי חדש
או"ח תקפ"א סוף סק"ד).

5. שאז מתחיל להתנוצץ קדושת היום. כתב המט"א דיטבול ג"פ. וכתב שם אלף המגן
כוונת הטבילה להיטהר לכבוד היום, ולהשליך מעליו כל זוהמתו ומחשבותיו אשר לא
טובים כי טהרת הגוף במקוה הוא סגולה נפלאה לטהרת הנפש.

6. אשה קשת רוח בגידול בנים או שאין לה כלל, סגולה שתאמר לאחר הדלקת הנרות
ההפטרה של יום ראשון דראש השנה, וטוב שתבין מה שהיא אומרת ותאמר בכוונה

שיעורים ייחודיים לכוללים ולישיבות

בארבעת המינים

בשילוב מצנת הרכה למעשה

מפי המומחה הנודע

הגאון רבי אלטר אליהו מרמורשטיין שליט"א

ניתן להתקשר : 055-67-37-600

ג. זמן הדלקת הנרות בשנה זו היא קודם כניסת החג.

ד. תברך ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו, וצונו להדליק 'להדליק נר של שבת ושל יום טוב' וברכת 'שהחיינו'.⁷

ה. איש המתגורר לבד בחג, ועושה קידוש לעצמו, לא יברך שהחיינו בהדלקת הנרות של יו"ט אלא יברך רק ברכה על הנרות (מט"א סי' תקצ"ט ס"ט).⁸

ו. וכן אישה המתגוררת לבדה בחג ועושה קידוש לעצמה, לא תברך שהחיינו בהדלקת הנרות של יו"ט אלא בקידוש. ואם בירכה בהדלקת הנרות לא תברך שוב בקידוש.⁹ אבל אם מוציאה בקידוש נשים אחרות שלא הדליקו נרות, אף אם בירכה שהחיינו בהדלקת הנרות, מ"מ תברך שוב שהחיינו בקידוש להוציאן.

ז. אם טעתה בסיום הברכה, ובירכה רק להדליק נר של שבת או רק להדליק נר של יום טוב. אם נזכרה תוך כדי דיבור תתקן את סיום הברכה. ואם נזכרה לאחר כדי דיבור לא תחזור שוב לתקן הברכה (עיין בספרי "אוצר הליכות" פ"ב ס"ו בהערות שם דעת הגר"מ קליין שליט"א).

ח. האוכלים סעודת ליל יו"ט בבית אחד וישנים בבית אחר, לכתחילה ידליקו הנרות במקום שאוכלים, ואם מדליקה את הנרות שלא במקום הסעודה, והמקום מואר לא מהנרות, תמתין שם שיעור זמן שתהנה מהנרות או שידלקו הנרות עד שיחזרו ללון שם וישהו לאורן, (סי' רס"ג ס"ט, ועיין בספרי "אוצר הליכות" פ"ב ס"ז)

תפילת מנחה

א. יתחזק להתפלל תפילת מנחה של ערב ראש השנה בכוונה עצומה מאחר שהיא התפילה האחרונה בשנה (מט"א סי' תקפ"א סקנ"ו).¹⁰

ב. יטול ידי קודם תפילת המנחה ואף שאינו יודע אם נתלכלך (אלף המגן סי' תקפ"א ס"ק קל"ד). כדין הכנה לתפילה.

ג. הנהגים בכל ערב שבת לומר מזמור 'הודו לה' (תהלים ק"ז), 'יאמרו גם בערב ראש השנה (מטה אפרים סי' תקפ"א סי' מ"ז). וכן נהגו בבית מדרשו של מרנא השבט הלוי זצ"ל (לוח שבה"ל ועיין שם הטעם).

קידוש ליל א'

א. אומרים זמירות שבת, שלום עליכם וכו' עד צאתכם לשלום בנעימה ובשמחת הלב אך לא בשירה וזמרה כשאר ימות השנה, וגם אין לומר פיוט אוזמר בשבחין (מט"א סי' תקפ"ג ס"א), מרנא השבט הלוי זצ"ל אמר שלום עליכם כפי שכתב המטה אפרים, ריבון העולמים לא אמר. אשת חיל היה שנים שאמר והיה שנים שלא אמר. אתקינו סעודת לא אמר, ושאר זמירות לא היה מנהג קבוע (חתדב"נ הגרא"י איצקוביץ שליט"א והרב א"י גולדשטיין זצ"ל).

ב. סדר הקידוש: יום השישי וכו', ברכת הגפן, ברכת הקידוש של שבת ור"ה, ושהחיינו".

ג. כתב מרנא השבט הלוי זצ"ל (ח"ג סי' ס"ט) שהנשים שהדליקו נרות ובירכו שהחיינו לא יענו אמן על ברכת 'שהחיינו' בקידוש משום שעניית אמן הוי הפסק בין הקידוש לשתייה. ואם יוצאות בברכת הגפן מהמקדש הרי הוא הפסק גם בין ברכת הגפן לשתייה. ובדיעבד אם ענתה אמן אינו הפסק. [הנהגת מרנא השבט הלוי זצ"ל לתלמידיו, דברכת בורא אינו הגפן תאמורה הנשים בכל שבת ומועד בעצמן (ח"ח סי' רפ"א)].

מנהגי סעודת ליל יו"ט

א. נוהגין לטבול פרוסת 'המוציא' בדבש¹², ואומרים 'יהי רצון שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה' (קיצוש"ע סי' קכ"ט ס"ט, מט"א). מרנא השבט הלוי זצ"ל טבל את פרוסת 'המוציא' רק בדבש ולא במלח (לוח שבה"ל).¹³

ב. איתא בש"ס (כריתות י"ב). "השתא דאמרת סימנא מילתא היא יהא רגיל איניש בריש שתא למיכל קרא רוביא כרתי

עיטורי האוצר

(קיצוש"ע סי' ע"ה ס"ב). כתב הפלא יועץ בס' חסד לאלפים סי' רס"ג שאף האיש יתפלל עליו ועל יוצאי חלציו בשעה שמכין את הנרות שיהיו מאירים בתורה ובמצות, ואף כתב תפילה על כך. נוסח התפילה מובא בסוף ספרי אוצר הליכות עיי"ש.

7. עיין משנ"ב סי' רס"ג סק"ג "שבמקום שנהגו אין למחות בידן". וכתב שאילת יעב"ץ ח"א סי' ק"ז שאין זו ברכה לבטלה שלא גרע הדבר ממי שמברך ברכת הזמן מיד בכניסת החג שלא על הכוס.

8. ולעשות מלאכה אחרי הדלקת הנרות טוב להתנות (שו"ע סי' רס"ג משנ"ב סקמ"ב). ויברך ואחר כך ידליק (ביאור"ל שם ד"ה אחר).

9. בספר ברכת הבית (שער מ"ה א' כ"ו) כתב שאשה המקדשת לעצמה תברך שהחיינו בשעת הקידוש. וכן מורים מור"ר הגרי"מ שטרן הגר"מ ש קליין והגר"א שטרן שליט"א, וכן הוא בלוח א"י (להגרי"מ). ועיין בשע"ת סי' רס"ג סק"א ומשנ"ב סק"ג שמה שנהגו הנשים לברך שהחיינו בשעת הדלקת הנרות אין לזה יסוד ואין למחות בידם.

10. איתא בברכות ו': "אמר רבי חלבו אמר רב הונא לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה שהרי אליהו הנביא לא נענה אלא בתפילת המנחה". כתוב בחידושי הרי"ם "ברגעים האחרונים אפשר עוד לתקן את כל השנה ע"י תשובה אמיתית מתוך עומק הלב".

11. איתא בשם הרוקח בנוסח הברכה אומרים: שהחיינו - כנגד הללי נפשי את ה', וקיימנו - אהללה ה' בחיי, והגיענו - אזמרה לאלקי בעודי (מ' שו"ע הרב ע' תפ"ו).

12. כ' הלקט יושר (הל' ר"ה) "דבש דבורים הוא מן המובחר כי הדבורים דמי למשפט כי עושים נקמה לפעמים כמו שמוכח מן הפסוקים (תהלים ק"ח פ' י"ב), ומה שיוצא מהן הוא מתוק, והוא סימן שאנו יוצאין ממידת הדין למדת הרחמים".

13. כך היה נוהג בחודש תשרי בשבתות ביו"ט והושע"ר לטבול בדבש ולא במלח. ואמר מרנא השבט הלוי זצ"ל שמקפיד שלא לברך המוציא עד שיהיה מלח על השולחן אף כשאין מטבל בו. וכן היה נוהג בכל ליל שבת ויו"ט כמנהג חת"ס שלא לטבול במלח, דמלח כנגד מליחת הקרבנות ובשבת אין קרבים איברים

ח. יברך ויאכל התמר תחילה²⁰ דהוי משבעת המינים, אבל מי שמנהגו לברך ולאכול דוקא התפוח תחילה יקפיד להביא לשלחן התמר או הרימון לאחר אכילת התפוח, ויאמר לבני הבית שיכוונו גם על התמר או הרימון, ואם לא כיון אפשר לסמוך על דעת בעל הבית (סי' ר"א ס"ג ו-ה' וביאור"ל שם).

ט. ואומרים 'יהי רצון' על כל מין פרי או ירק, וכתב המשנ"ב (סק"ב) שיאמר 'יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, ובשו"ע הרב (בפסקי הסידור) איתא לומר בלא שם ה'.

י. כתב האליה רבה בשם השל"ה 'יתעורר אדם בתשובה כשיאמר יהי רצון ויתפלל על זה בלב שלם' (משנ"ב סי' תקפ"ג סק"ב).

יא. התפילה הנאמרת באכילת הסימנים יש לאומרה לאחר התחלת האכילה מפני שאסור להפסיק בין הברכה לאכילה (משנ"ב סי' תקפ"ג סק"ד). ואם אמר בטעות את היה"ר קודם האכילה אינו צריך לברך שוב (מט"א סי' תקפ"ג סוף ס"א).

יב. **מראש השבט הלוי** זצ"ל היה נוהג לאכול את פרוסת 'המוציא' טבולה בדבש, ולאחר מכן אכל את הסימנים²¹. והיה לוקח תחילה תמרים ומברך עליהם בורא פרי העץ, אחר כך אכל את התפוח בדבש, ואח"כ לקח ירק שברכתו בורא פרי האדמה ובירך עליו²², ואחר כך אכל את שאר הסימנים שהביאו לפניו. **בנוסף היה"ר** על התפוח היה מזכיר שם

סילקא ותמרי", וכן נפסק בשו"ע (סי' תקפ"ג ס"א). **ואם אינו יכול לאכול** [למשל אם יש חשש תולעים] יכול להסתכל ולומר 'יהי רצון (כף החיים סי' תקפ"ג סק"ו), עיין בגמ' הוריות יב. 'הא רגיל למיחיו בריש שתא'. ועיין בעטורי האוצר¹⁴.

ג. בטור (סי' תקפ"ג) הוסיף 'למיכל' אתרוגא¹⁵ קרא רוביא' וכו'.

ד. נוהגים לאכול תפוח עץ מתוק¹⁶ בדבש¹⁷ ואומרים 'תתחדש עלינו שנה מתוקה'¹⁸ (רמ"א סי' תקפ"ג ס"א). ויברך על התפוח ולא על הדבש לפי שהדבש טפל לתפוח (מג"א סק"א).

ה. יש אוכלים רימון ואומרים 'נרבה זכויות כרימון' (רמ"א סי' תקפ"ג ס"א). מנהגו של מרנא השבט הלוי זצ"ל שלא היה אוכל רימון בלילה הראשון, כדי שיוכל לברך עליו שהחיינו בליל ב' (ג' הליכות שבט הלוי).

ו. אוכלים ראש כבש, כדי לומר 'נהיה לראש ולא לזנב' ולזכר אילו של יצחק, ואם אין ראש כבש יאכל ראש בעל חי אחר¹⁹ בכדי שיוכל לומר 'נהיה לראש ולא לזנב' (סי' תקפ"ג ס"ב, משנ"ב סק"ז).

ז. הלוקחים תמרים צהובים לברכת שהחיינו או לאכול, יפרידו מהמכבדות [גבעול] לפני שבת ויום טוב משום איסור דש (שש"כ פ"ג סמ"ו).

עיטורי האוצר

ופדרים של חול ואין מליחה בליל שבת (מבית לוי). וכן מובא ובארחות רבינו ח"ב עמ' קע"ג מובא שהחזו"א והקה"י היו מטבילים רק בדבש ולא במלח. ובהליכות שלמה מועדים ח"א פ"א הערה 77 מובא שכן נהג הגרש"ז אויערבך זצ"ל רק שדקדק שיהיה המלח מונח על השולחן. ועיין שו"ת שלמת חיים או"ח סי' שכ"ו שיטבול בדבש ואח"כ במלח בצד השני. ובכף החיים סי' תקפ"ג סק"כ כ' שיטבול הפת תחילה במלח ואח"כ בדבש ויאכל.

14. **כתב רבי חיים פלאגי** זצ"ל **ראוי והגון שביום ר"ה נאכל מצות מצוה** בתוך הסעודה לזיכרון לפני ה' כדי שיהיה למגן וצנינה בעדינו להושיע משופטי נפשנו ולהוציא לאור משפטינו ונזכר ונכתב בספר חיים טובים עם כל ישראל אחינו אכ"ר, ע"פ הוזהר הקדוש (פ' מצוה עמוד קפ"ג ע"ב) וְאֶלְקָלִי הוּא נְטִירִי וְשָׂרָא תְּרִין סְטָרִין דְּנִהְמִי אֵלָיו, לֹא הוּא עֵינֵינוּ דְּנִינָא לְעֵלְמִין. בְּיוֹמָא דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, דְּאֵיהּ יוֹמָא דְּדִנָּא, (בכל יומא) דְּלֵאוּ אֵיהּ, אֶלָּא לְאִינוּ דְּלֵא נְטִלוּ מִיִּלָּא דְּאֶסְנוּתָא, וְשָׁבְקוּ לְאֶסְנוּתָא דְּאוֹרֵיִתָא, בְּגִין מִיִּלָּא אֶתְרָא דְּאֵיהּ תְּמִין. דְּהָא בְּיוֹמָא דָּא דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, הוּא תְּמִין סִלְקָא, וְמִקְטָרְגָא עָלֶיהָ דְּבַר נֶשֶׁךְ, וְאֶלְשִׁין עָלֶיהָ, וְאֵיהּ קְיָמָא בְּיוֹמָא דָּא מִקְטָרְגָא עַל עֲלָמָא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְתִיב בְּדִינָא עַל פְּלֵא וְדָאִין עֲלָמָא. (חיים לראש עמ' ק"ז) ועיין דברי יחזקאל להרה"ק משינאווא זצ"ל פ' בא.

15. עי' תוס' בשבת דף פ"ח. ד"ה פריו שתפוח היינו אתרוג. ועיין שדי חמד (מערכת ר"ה סי' ב') שביאר טעם נוסף, לומר יה"ר שנהיה הדורים במצוות כמו אתרוגים. וכן לבקש לקיים מצות אתרוג. וראה שם באריכות העניין וכן עוד טעמים שהובאו שם.

16. דווקא תפוח מתוק ולא חמוץ אף שמטבילו בדבש. כתבו המקובלים כי הוא רמז לשכינה הק' הנקראת חקל תפוחין ומכוונים להמתיקה מדינא קשיא לרפאי (אלף המגן סק"ט). **ועי' טעם** לאכילת תפוח דוקא ולא פרי אחר בס' תולדות אדם להרה"ק מביאלא זצ"ל. כתב **במחזור ויטרי** לאכול תפוח אדום. וביארו שיש בזה לימוד זכות על ישראל שאף שנראים אדומים מ"מ בתוכם הם לבנים זכים.

17. ועיין בית יוסף שם שראוי לטבול בדבש חי. וכתב בלקט יושר (הל' ר"ה) דדבש חי סימן טוב לאכול בר"ה, ודווקא חי סימן טוב לחיים טובים.

18. **בהגהות חכמת שלמה שם כתב 'דאין הכוונה דרך תפילה, דאין מקום לתפילה בשעת אכילה, רק הוי לבטחון ואמונה** כי מראה ומאמין ובוטח שכן יהיה, לכך תקנו לאכול מאכלים טובים ומתוקים ולומר עליהם כן, כדי שאם ח"ו נגזר להיפוך יהיה נחפץ ע"י אמירה זו לטובה'.

19. **יש שנהגו לאכול ראש של דג**. בשעת אכילת דגים יאמר יהי רצון שנפרה ונרבה כדגים ויהי רצון שתהיינה עיניך פקוחות עלינו לטובה (זכרון יהודה מהר"ם א"ש עמ' צ"ו).

20. עיין שו"ע (סי' ר"א) דמוקדימים לברך על מין שבעה כפי הסדר בפסוק הסמוך לארץ קודם. ולכן הסדר צריך להיות תמר רימון תפוח. וכן כתב בכף החיים (סי' תקפ"ג) שקודם יברך על התמרים שהוא מתוק לסימן טוב וגם ממין שבעה.

21. **מראש השבט הלוי זצ"ל נהג כך** מחשש הפסק בין הקידוש לסעודה. ויש שנהגו לאכול ביום השני מיד לאחר הקידוש את הפרי שאמרו עליו שהחיינו שלא להפסיק בין ברכת ההשחינו לאכילה, עיין מט"א סי' ת"ר ס"ו, ועיין שו"ת לבושי מרה"ט סי' נ"ד. ויש טעם נוסף לא לאכול את הפרי קודם הסעודה כי נכנס לספק ברכה אחרונה כשאוכל פרי שלם או גרגיר רימון וכדומה לפני הסעודה (מבית לוי). ועיין בקצה המטה על מט"א סי' תקפ"ג דלדעת האר"י ז"ל אוכלין תפוח בדבש תיכף אחר הקידוש קודם נט"י לסעודה, וכן נוהגין רבותינו תלמידי הבעש"ט זיע"א, וכ"ה בדרכי חיים ושלום אות תש"ז רק התפוח אכל מיד אחר קידוש, וכתב שם שכך נהג מהר"ל. וכן כתוב בסידור רבי שבת יודוע שכל מנהגיו בסידורו מרבו הבעש"ט זצ"ל.

22. כלומר ירק או קטניות שאינו נאכל מחמת הסעודה ללפת את הפת או כמזון ולשובע.

ג. אם כבר אמר את ה', מסיים 'למדני חוקיך' וחוזר לרצה או ליעלה ויבא (משנ"ב שם), ואם אמר גם תיבות 'בונה ירושלים' יאמר ברכה מיוחדת עיין בהערות²³.

ד. אם נזכר לאחר שכבר התחיל ברכת הטוב והמטיב, כל זמן שלא אמר תיבת 'הא-ל' ימשיך את נוסח הברכה המיוחדת הנ"ל, ואם נזכר אחר שכבר אמר 'הא-ל' חוזר לתחילת ברכת המזון (מט"א סי' תקפ"ג ס"ד).

ה. ביום ב' דר"ה אם שכח לומר יעלה ויבוא בסעודת היום יש אומרים דאינו צריך לחזור²⁴.

ו. אשה ששכחה לומר יעלה ויבוא אינה צריכה לחזור ולברך (רעק"א קמא סי' א'; שבת הלוי ח"ד סי' י"ח, מבית לוי).

שחרית ראש השנה

א. שחרית, משכימים²⁵ לבית המדרש, והוא אחד מחמשת ההשכמות הנהוגות בשנה²⁶ (טור).

ב. יש נוהגים שכל הקהל לובשים קיטל בתפילות ביום ראש השנה (מט"א סי' תקפ"ד ס"ג). ומנהגו של מרנא השבט הלוי זצ"ל אף לחבוש לראשו מצנפת לבנה [הנקרא הי"ב] כמנהג אשכנז (ג' הליכות שבה"ל). ועיין בשו"ת שיח יצחק (סי' ש"י) שמביא סימוכין למנהג²⁷.

ג. שליח הציבור מתחיל לומר אדון עולם²⁸ ויגדל²⁹. וינגן בניגון יפה המתוקן ומקובל בכל תפוצות ישראל (מט"א סי' תקפ"ד ס"ה). ויש מקומות שאין אומרים יגדל.

ד. המאריכים בפסוקי דזמרה יזהרו לקרוא קריאת שמע בזמנה קודם התפלה (סי' מ"ו ס"ט).

ה. יהדר לברך ברכות השחר בקול רם כדי שחבירו יענה אמן³⁰. ויש שכתב שנכון שיהיו שניים שומעים ברכותיו

ה' - יה"ר מלפניך ה' אלקינו ואלוקי אבותינו שתחדש וכו', אבל בשאר הסימונים אמר רק יהי רצון שיתמו וכו' בלא הזכרת ה', ויש שנים שאמר גם על שאר סימונים, (שו"ת מחשבת הלוי ח"ב סי' ל"ב אות י'), גלינות הליכות שבה"ל).

יג. יש מדקדקים שלא לאכול אגוז בראש השנה מפני שהוא בגמטריא 'חטא', ועוד שגורם ליחה המפריעה לתפילה (רמ"א סי' תקפ"ג ס"ב, מט"א סק"ג).

יד. כתב המט"א (סי' תקפ"ג ס"ג) דאין לאכול פולין וקטניות בראש השנה משום שגורם ליחה. ובשו"ת דברי יציב (ח"ז סי' נ"ג) כתב דמותר לאכול ארבעים בשלום זכר.

טו. יש הנמנעים מלאכול בראש השנה מאכלים שהתבשלו במיני חומץ וכדומה והוא לסימן טוב (משנ"ב סי' תקפ"ג סק"ה). וכתב הערוך השלחן דאם החמוצים רק לתקן המאכל מותר (סי' תקפ"ג ס"ג).

טז. כל אלו העניינים עושין הכל לסימן טוב, ולכן פשיטא שיזהר מאד שלא יעקוס בימים האלו, מלבד גודל האיסור כדי שיהיה לסימן טוב, רק יהיה שמח לבו ובטוח בה' עם התשובה ומעשי"ט (משנ"ב סי' תקפ"ג סק"ה).

יז. גם מי שאינו נזהר בנטילת ידיים של מים אחרונים בכל השנה ידקדק בכך בראש השנה (מט"א סי' תקפ"ג ס"ד).

ברכת המזון

א. ביום א' דראש השנה אומר רצה ויעלה ויבוא, וביום ב' אומר רק יעלה ויבא.

ב. אם שכח ולא אמר רצה או יעלה ויבא ואפילו רק נסתפק אם אמר, ונזכר קודם שאמר את ה' של ברכת בונה ירושלים, חוזר ואומר מה ששכח (משנ"ב סי' קפ"ח סקט"ז ושעה"צ סק"ב, וסק"ב).

עיטורי האוצר

23. שכח לומר רק רצה אומר ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית. ברוך אתה ה' מקדש השבת. שכח לומר רק יעלה ויבא אומר: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל יום הזיכרון הזה. ברוך אתה ה' מקדש ישראל ויום הזיכרון. שכח לומר רצה וגם יעלה ויבא אומר: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר נתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לישראל את יום הזיכרון הזה. ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל ויום הזיכרון. (שו"ע סי' קפח ס"ו).

24. מבית לוי, ובשו"ע הרב (בפסקי הסידור) כ' דדווקא לביל ראש השנה חוזר. [דביום, שיש שנהגו להתענות, אינה סעודה המחויבת ואין חוזרים]. ועיין תהילה לדוד (סי' קפ"ח סק"ט). ועיין במכתבו של הגרש"א זצ"ל במוחזר המפורש, והליכות שלמה (מועדים פ"א סי' י"ט), ובאורחות הלכה שם כ' ובע"פ הוסיף הגרש"א אויערבך זצ"ל שכמדומה שהמנהג לחזור גם בשבת ביום, וראה שם הסברא לחזור.

25. כתב בספר מטה משה סי' תתקנ"ח משכימין לבית הכנסת, והוא אחד מהחמשה בקרים שמשכימים לתפלה, שנאמר (איוב ז, יח) ותפקדו לבקרים ולרגעים תבחננו. זה ראש השנה ויום כפורים שבהם נפקדים כל מעשה אדם... עייש איך מרומז כל ההשכמות ר"ה ויה"כ הו"ר, פורים, ת"ב.

26. נוהגים קצת לטבול קודם התפילה אף שטבל בער"ה (מט"א תקפ"ד ס"ב), ועיין באלף המגן סק"ה בשם האריז"ל "שלושה דברים הם להסיר כל המונעים בתפילה א) טבילה במקוה ב) צדקה ג) הוא עסק ולימוד דברי מוסר ובפרט דברי מוסר הנמצאים בזוהר" עיי"ש. וכתבו תלמידי רבינו יונה ז"ל שלדברי הכל התפילה מקובלת יותר עם הטבילה עיי"ש (נהגות על אלף המגן). וכן נהגו חסידים ואנשי מעשה.

27. ויש שלא נהגו כן.

28. כתב הרה"ק האוהב ישראל מאפסא זצ"ל טעם שתקנו לאמרו קודם התפילה, כי הוא מסירת מודעה שעל כוונה זו יזכור השמות. וכתב במטה משה בשם רבי יהודה החסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון ז"ל 'שכל מי שמכוון בעת התחלת אדון עולם ערב אני בדבר שתפלתו נשמעת ואין שטן מקטרג על תפילתו ואין לו שטן ופגע רע בראש השנה' (אלף המגן סי' תקפ"ד סק"ב).

29. פיוט יגדל נהג רבינו ז"ל ע' לאמרו בנעימה מיוחדת כנהוג מקדמת דנא (גלינות הליכות שבת הלוי).

30. עיין רבינו בחי' פ' בשלח (י"ד ל"א) שמבאר את דברי חז"ל גדול העונה אמן יותר מן המברך, "כי המברך מעיד בברכתו של הקב"ה שהוא מקור הברכה,

תפילת מוסף

א. בתפילת המוספין בימי ר"ה באמירת מפני חטאינו וכו' צריך לדקדק לומר ואת מוספי יום וכו' בלשון רבים כדי לכלול קרבנות ראש השנה וראש החודש (סי' תקצ"א ס"ג משנ"ב סק"ו)³⁴.

ב. כשחל יום א' דר"ה בשבת אמירת התשליך היא למחרת ביום ב' דר"ה (משנ"ב תקפ"ג סק"ח)³⁵.

סעודה שלישית

א. בשבת קודש יש חיוב אכילת שלוש סעודות. היות ושב"ק הוא גם ערב יו"ט, לכתחילה יאכל סעודה שלישית קודם זמן מנחה קטנה [בארץ ישראל בערך 15:42].

ב. אם שכח או שעבר הזמן ולא אכל עדיין סעודה ג', מצוה לכתחילה להיזהר שיאכל רק מעט פת [יותר מכביצה] כדי שיאכל סעודת ליל יו"ט לתיאבון³⁶ (משנ"ב סי' תקכ"ט, שעה"צ ס"ק ט"י).

ג. ואם אינו יכול לאכול פת לסעודה שלישית יאכל מיני מזונות³⁷. ואם גם זה אינו יכול יאכל דברים שמלפתים את הפת כבשר או דגים. ויש אומרים שיכול לצאת אף בפירות³⁸, או ישתה רביעית יין³⁹ (סי' רצ"א ס"ה ושש"כ פ"ו ס"ה). מרנא שבט הלוי זצ"ל בדרך כלל היה אוכל פירות ובוה יצא ידי חובת סעודה שלישית. (שמעתי מהרב א. י. גולדשטיין זצ"ל)

ויענו עליהם אמן (מחצית השקל סי' ו' סק"ט בשם הרמ"ע מפאנו בספרו עשרה מאמרות. ובספר נטעי גבריאל פל"ג אות ט' הביא לזה מקור מהזוהר הקדוש).

ו. אם אוחד באמצע פסוקי דזמרה ואומרים הקהל 'המלך' או 'שיר המעלות ממעמקים' יכול להפסיק במקום דסליק ענינא ולומר עם הציבור, וכשמגיע לישתבח ויכל לאומרו במקומו (אלף למטה סי' תקפ"ד סק"ב)³¹. וכן הדין בענייני אמן ושאר הפסקות, כגון: אשר יצר, פסוק ראשון של קריאת שמע, מודים דרבנן, קדיש וקדושה (סי' נ"א משנ"ב סק"ח, ומט"א סי' תרי"ט סק"ז)³².

ז. אם שכח לקרות קריאת שמע לפני התפילה, ורואה שיעבור זמן קריאת שמע עד שהציבור יגיע לקריאת שמע, יקרא כל הג' פרשיות באמצע פסוקי דזמרה (סי' מ"ו משנ"ב סק"א). ולדעת שו"ע הרב (סי' מ"ו ס"ט) יקרא רק את שתי הפרשיות הראשונות.

ח. לפני חזרת הש"ץ פותחים את ארון הקודש ואומרים אבינו מלכנו פתח שערי שמים לתפילתנו (אלף המגן סי' תקצ"ב סק"א).

ט. בשבת³³ אין אומרים אבינו מלכנו. והטעם כתבו הפוסקים שאין שואלין צרכים בשבת (רמ"א סי' תקפ"ד ס"א, משנ"ב סק"ד). ואומרים יקום פורקן ומי שברך וכו'. אין אומרים אב הרחמים (מט"א תקפ"ד סכ"ה).

י. אין תוקעים בשופר רק למחרת ביום ב' דר"ה (שו"ע תקפ"ח ס"ה). מרנא השבט הלוי זצ"ל אמר דרשה קודם תקיעת השופר בהתעוררות רבה וכשחל בשבת דרש ביום השני קודם התקיעות.

עיטורי האוצר

והעונה אמן הוא מקיים השטר והוא העיקר, שאין קיום העדות בעד ראשון אלא בעד שני שהעדות נגמר על ידו, והעונה אמן הוא העד השני וצריך הוא שיצטרף עם העד הראשון שהוא המברך כי עמו העדות קיים" עכ"ל.

31. אבל באמצע 'נשמת' לא יפסיק רק לקדיש קדושה וברכו. כיון שהיא נקראת ברכת השיר כדאימא בפסחים דף ק"ח ובתוס' שם כ' שהיא חדא ברכה, ועיין חיי אדם כלל י"ט ס"ו שנקט דין זה להלכה והעתיקו המשנ"ב סי' נ"ב סק"ה (שמעתי מהגרי" דרברמודקר שליט"א)

32. עיין שו"ע ס"ה שכתב שמפסיק כדי לענות אמן באמצע פסודו, אך לא חילק אם יש להפסיק דווקא במקום דסליק ענינא. ושמעתי לחלק בין אמן לבין שאר הפסקות - מפני שבענייני אמן אין יכול להמתין מפני דהוי אמן יתומה.

33. עיין בספר מנחת עני פרשת האזינו לבעל ערוך לנו על חובה להדר בשמירת שבת ובפרט ר"ה שחל בשבת, וכתב שהשנים הכי טובות והכי גרועות לכלל ישראל היו כשר"ה חל בשבת... עיי"ש.

34. במשנ"ב כתב דביום א' אם אמר ואת מוסף צריך לחזור. ועיין שעה"צ סק"ו שהביא זאת בשם רבי עקיבא איגר. וכתב עוד בשעה"צ ונראה דמה שכתב שצריך לחזור הוא קודם שסיים הברכה, אבל לאחר שסיים הברכה אין צריך לחזור. ולדעת המט"א סי"י תקצ"א ס"ה ביום א' צריך לחזור, אבל ביום ב' אין צריך לחזור ואפילו לא חתם הברכה (מט"א שם).

35. בשו"ע הרב ס"ו כתוב "ויש לילך ביום ראשון של ר"ה אחר מנחה" (ולא מחלק). ועיין במט"א סי' תקצ"ח ס"ה-ו שהביא שתי דעות.

36. וכתב בס' אורחות חיים סי' תקכ"ט סק"א דביי"ט שממתינים בהכנת הבישול בלילה אין חשש לאכול לאחר מנחה קטנה פת יתור מכביצה, ובפרט דמצות ג' סעודות בשבת היא מה"ת ויו"ט שני מדרבנן עיי"ש.

37. מט"א סי' תקצ"ז ס"ד 'ואין לסמוך שיצא ס"ג בד"ת'. בפסקי הסידור כתב דיאכל דווקא פת הבאה בכיסנין משום דאם קבע עליהם סעודה מברך כמו פת (ער"פ שחל בשבת - הגר"צ כהן עמ' רמ"ה). הרה"ק בעל מנחת אלעזר זצ"ל כשלא הספיק, יצא ידי חובת ס"ג במיני מזונות (דרכי חיים אות תשל"א). וברו"י המנהג לצאת בפירות אחר תפילת מנחה.

38. בב"י סי' רצ"א כ' בשם שבלי הלקט בשם רבי יהודה לאכול פירות משבעת המינים. וכן כתב הפמ"ג מ"ז סק"ב דיהדר אחר פירות מו' מינים. ועיין קצוה"ש סי' צ"ב בבדה"ש סק"ד דכיון שדבר שברכתו מעין שלוש טעון ברכה לאחריו במקומו והוה קביעות, דמי קצת לסעודה קבועה, וגם שמזכירים בברכת מעין שלוש מעין המאורע (שש"כ פ"ו ה' כ"ד). והעירני אבי מורי הגאון רבי א.צ. שליט"א ממה שכתב המאירי בברכות דף ל"ה דתמרי סעדי, והפוסקים הזכירוהו [מג"א סי' ר"ח סק"ה והפמ"ג א"א סק"א], ולפי"ז יש יותר מעלה בתמרים.

39. עיין בספר תהלה לדוד סי' רצ"א סק"ג וכתב שם דעדיף מפירות עיי"ש.

ד. ויש שחילקו את סעודת היום לשנים ⁴⁰. וינוח מעט בין הסעודות ויאמר מזמור לדוד ה' רועי (מט"א סי' תקצ"ז ס"ד).

איסור הכנה משבת ליום טוב

א. שבת קדושתו חמורה מיום טוב. לכך אסור להכין משבת ליו"ט. ומ"מ מותר לסדר את הבית כבכל שבת.

ב. אף על פי שאסור להכין צורכי יום טוב בשבת, מכל מקום אם יש אופן שלפעמים אוכלים מהמאכל בשבת עצמו, כגון שיש קטנים וחלושי כח שאפשר שיצטרכו לאכול קודם השקיעה, מותר להפשיר בעוד היום גדול המאכל. וכן מותר להוציא כלי או שקית גדולה להפשירם אף שיצטרך לקטן רק מעט. ואף אם הדברים מונחים בשקיות נפרדות, הואיל והכל ראוי לו, מותר להוציאם (משנ"ב סי' שכ"ג סק"ו) ⁴¹. אך אם המאכל אינו מוכן, אסור להפשירו. שהרי אי אפשר להאכילו בשבת לקטן. וכשאינו ראוי לאכילה אפילו ע"י הדחק הוא גם מוקצה.

מוצאי שבת קודש – ליל יו"ט ב' דר"ה

א. לאחר צאת הכוכבים מותר להכין צורכי יו"ט. וצריך לומר מקודם ברוך המבדיל בין קודש לקודש, ואין לעשות כל מלאכה או שאר צרכי החג קודם אמירת ברוך המבדיל או אמירת 'ותודיענו' בתפילה (סי' רצ"ט סק"ט) ⁴². וכתב באלף המגן סק"ה ומוצה לדרוש זאת ברבים שילמדו בנותיהם לומר "המבדיל" מיד במוצאי שבת עיי"ש.

ב. אסור לאכול או לשנות עד שיקדש על הכוס כהלכתו, ואפילו שכבר התפלל ואמר ותודיענו (משנ"ב רצ"ט סק"ו).

ג. בתפילת מעריב צריך לומר ותודיענו. אם שכח לומר ותודיענו, כיון שהתחיל לומר 'ותנתן לנו ה' אלוקינו' אין

צריך לחזור (מט"א סי' תקצ"ט ס"ז, ביאור"ל סי' רצ"ד ד"ה ואם). אך אם רוצה יכול לחזור לתודיענו כל זמן שלא אמר ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים (שו"ת שבת הלוי ח"ט סי' כ"ג) ⁴³.

ד. הדלקת הנרות תיעשה באמצעות העברה מאש דולקת ואחר ההדלקה אסור לכבותו, אלא יניחוהו ויכבה מאליו. ⁴⁴

ה. המדליק בנרות שעווה אסור להדביקם ביו"ט בכדי שלא יפלו (משנ"ב סי' תק"ד סק"ח). אין לתקן ולהבהב את הפתילה ביום טוב מפני שהוא תיקון כלי (שו"ע סי' תקי"ד ס"ט ומשנ"ב סקמ"ג).

ו. המדליק בכוסית ובתוכה נר, ולאחר ההדלקה נשארת חתיכת מתכת בתוך הכוסית, וכן בנרונים (נרות חימום) שרוצה להשליכם ולהניח במקומם חדשים, לכתחילה יוציא ע"י כלי כגון כף או מזלג, ומעיקר הדין יכול להוציא בידו. ⁴⁵

ז. בהדלקת הנרות [במוצא"ק] תברך ⁴⁶ 'להדליק נר של יום טוב' וברכת 'שהחיינו'. ותניח פרי חדש לפניו בשעת הדלקת הנרות, או תלבש בגד חדש, ותכוון בברכת שהחיינו גם עליהם (מט"א סי' תקפ"א סנ"ד).

קידוש – יקנה"ז

א. כשחל יום טוב במוצאי שבת עושים קידוש והבדלה על כוס אחד וסדר הברכות יקנה"ז. יין - בורא פרי הגפן, קידוש - של יום טוב, נר - בורא מאורי האש, הבדלה - ברכת המבדיל בין קודש לקודש, זמן - שהחיינו. אשה שהדליקה נרות ובירכה שהחיינו לא תענה אמן על ברכת שהחיינו שבקידוש. ואם ענתה אמן בטעות לא הוי הפסק ⁴⁷.

ב. אין למלאות הכוס על גדותיה שישפך כפי שנוהגים בהבדלה בכל מוצאי שבת ⁴⁸.

עיטורי האוצר

40. בשו"ע הרב סי' רצ"א סק"ג כתב 'להפסיק בד"ת או בטיוול קצת וטוב ג"כ לקום ולילך מעט ולא להשאיר יושב במקומו אף שמפסיק בד"ת' עיי"ש. ושמעתי מהגר"מ סירוטה שליט"א דלצאת מביתו הוי הפסק.

41. ובמקום הצורך יש להתיר הוצאת דברים מהמקרה בעוד היום גדול, דלא מוכח מילתא, דאפשר שצריך עדיין לצורך היום (משנ"ב סי' תרס"ז סק"ה). ועיין שו"ת מהרש"ג (ח"א סי' ס"א ס"ג), ושע"צ (סי' תק"ג ב'). - להכניס למקרר יין או מיץ ענבים לצננו, אם יש צד שיטעם בשבת עצמה, או יטעים לאחד הילדים מותר. וכן אם הבקבוק מונח בחוץ ורוצה לסדר את החדר לכבוד שבת, מותר להניחו במקרר שהוא מקומו.

42. מלאכות אסור לעשות קודם ברכת הבדלה, אבל דבר שהוא רק משום הכנה משבת ליו"ט כגון להביא יין ביו"ט שני אחר שחשכה מותר אף קודם אמירת ברוך המבדיל (סי' רצ"ט סי' משנ"ב סק"מ). ובאלף המגן סק"ה כתב שלדעתו אסור לערוך שלחן לצורך הלילה קודם הבדלה עיי"ש.

43. עיין מט"א (סי' תקצ"ט ס"ז) בענין אם רוצה להתפלל תפילת נדבה. ועיין באלף המגן דלא יחזור להתפלל תפילת נדבה דאין מתפללים תפילת נדבה ביו"ט. ועיין בשו"ת שבה"ל הנ"ל שמפלפל בדברי המט"א ומוכיח מלשון המט"א שא"צ להחמיר על עצמו לחזור עיי"ש. ולתוספת עיון עיין הליכות שלמה-תפילה (פ' ט"ז הערה ד').

44. אם אין לו נר להדליק נרות ליו"ט או לבישול, יכול להעביר אש מנר שהודלק לעליו נשמה (משנ"ב סי' קנ"ד סק"ו).

45. עיין רעק"א סי' תק"א סק"ז בהג' שו"ע ד"ה שם בהא דמתיר. שמעתי ממו"ר הגאון הגדול רבי י. מ. שטרן שליט"א. ועיין בשו"ת דברי יוסף להגאון רבי יוסף דוב פישר זצ"ל סי' מ"א שהארץ בזה.

46. מתי לברך בהדלקת נרות דיי"ט: האם כמו בשבת - אחר הדלקת הנרות, או קודם הדלקת נרות-כמו בכל מצוה קודם עשייתה, רק שבשבת אי אפשר מפני שמקבלת שבת בברכה? - בנו של הפרישה כ' בהקדמה בשם אמו לברך קודם הדלקת הנרות, אבל המג"א (סי' רס"ג סק"ב) כ' לברך אחר ההדלקה דלא חילקו חכמים בין שבת ליו"ט, וכן נקט השו"ע הרב (סק"ח). אבל הרבה אחרונים ס"ל לברך ביו"ט קודם הדלקת הנרות, וכן נקט המט"א (סי' תרכ"ה סל"ג). המנהג אצל מרנא השבט הלוי זצ"ל לברך ביו"ט שחל בימות החול קודם הדלקת הנרות (הגש"פ-שבה"ל).

47. שו"ת שבת הלוי ח"ג סי' ט'.

48. סי' רצ"ו ס"א. עיין שש"כ פס"ב הע' כ"ו בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל הטעם, שהרי עכשיו יו"ט ואסור הרוחת שכר והו"ל בזיון לקדושת יו"ט עכ"ד.

ג. שכח להזכיר הבדלה בקידוש, צריך לחזור ולומר הבדלה על הכוס. אולם לגבי ברכת היין, תלוי: אם דרכו לשתות יין בתוך הסעודה מברך רק ברכת המבדיל, ואם אין דרכו לשתות יין בסעודה מברך הגפן והמבדיל⁴⁹.

נר ובשמים

א. **בברכת מאורי האש** רבו חילוקי הדינים. מרנא השבט הלוי זצ"ל נהג לברך על נרות שהודלקו על השולחן לכבוד יום טוב ולא קירבם זה לזה ולא הביט בציפורניו⁵⁰. ויש נוהגים להדליק שתי נרות מנר דולק ולהחזיקם סמוכים זה לזה כדי שיהיו לאבוקה⁵¹. ויש שנהגו להדליק במיוחד נר אבוקה [שתי נרות קלועים יחד]⁵². ופשוט שאסור לכבותו.

ב. אין לברך על הבשמים כמו בכל מוצאי שבת⁵³, ואף שבי"ט אין נשמה יתירה כמו בשבת כתב המשנ"ב 'לפי שיש מאכלים טובים המיישבים דעתו כמו בשמים' (שו"ע סי' תצ"א ס"א, משנ"ב סק"ג⁵⁴).

נשים בשתיית הכוס

א. **נשים** טועמות מכוס הקידוש, ואף שהוא גם הבדלה ובכל

מוצאי שבת לא טועמות מכוס הבדלה, מכל מקום בכוס זה שנאמר בו קידוש, המנהג שנותנים לנשים לשתותו⁵⁵.

טעות בסדר הקידוש

א. טעה ואמר כהרגלו בשאר ימות השנה את כל ברכת המבדיל בין קודש לחול, לא יצא ידי חובה. לכן **אם הסיח דעתו** או הפסיק בדבר שאינו מעניין הקידוש, **מברך שוב** ברכת הגפן והבדלה בלבד. ואינו חוזר על ברכת הקידוש, נר ושהחיינו⁵⁶.

ב. **אם לא הסיח דעתו** מברכת הגפן ולא הפסיק בדיבור שאינו מעניין הקידוש וההבדלה, רק טעה ואמר ברכת המבדיל בין קודש לחול חוזר ומברך ברכת המבדיל בלבד⁵⁷.

ג. אם טעה רק **בסיום** ברכת הבדלה ובמקום המבדיל בין קודש לקודש סיים ואמר המבדיל בין קודש לחול ו**נזכר תוך כדי דיבור** מסיום הברכה ולא התחיל מילה אחרת, יתקן ויאמר מיד המבדיל בין קודש לקודש⁵⁸.

ד. אם נזכר שטעה אחר כדי דיבור או התחיל מילה אחרת לא יצא. וצריך לחזור על ברכת ההבדלה⁵⁹. ולעניין ברכת הגפן תלוי אם הסיח דעתו, עיין סעיפים ט' - י'.

עיטורי האוצר

49. **אם שכח להזכיר הבדלה גם בתפילת ערבית** (ותודיענו) וגם בקידוש, צריך לחזור ולהבדיל בתפילה וגם להבדיל על הכוס כמו שפסק השו"ע (סי' רצ"ד ס"א) בשאר מוצאי שבתות כשטעם קודם שהבדיל, כך פסק מרנא השבט הלוי זצ"ל בתשובה לאבי מורי הגרא"צ שליט"א שו"ת שבה"ל חי"א סי' ע"ז. וכן דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל דיחזור ויתפלל ויבדיל. והוסיף הגרש"ז זצ"ל דמוטב שיתפלל מיד לפני שמבדיל על הכוס ונוטל ידיו לסעודה, ואין התפילה נחשבת להפסק בין הקידוש לסעודה, הואיל וע"י התפילה מותר לו לאכול (שש"כ פס"ב הע' ל"ז). ועיין בשו"ת מגדנות אליהו ח"ג סי' ק"ל. משנ"ב סי' תע"ג סק"ה.

50. מבית לוי. עיין הליכות שלמה מועדים (פ"ט הערה 155) דכתב הגרש"ז אויערבך זצ"ל דאין המנהג להסתכל כ"כ בציפורניים לאור הנר כמו בכל מוצ"ש, ועיי"ש דכתב שלא לחבר הנרות יחד. ושו"ר שכ"כ במנהגי בעל שו"ע הרב זצ"ל: "אין מקרבין הנרות ואין מאחדין השלהבת שלהם, וכן אין מביטים בציפורניים. ובעת ברכת בורא מאורי האש רק מסתכל בנרות כמו שהם כל אחד בפני עצמו" עכ"ל (שו"ע הרב קה"ת עמ' תפ"ו). והובא בספר ויגד משה סי' ט"ז אות ט', וכן כ' בס' שיה אבות. ובשו"ת רב פעלים ח"ב סי' י"ד כתב שמביטים. ונהרא נהרא ופשטיה.

51. מט"א סי' ת"ר באלף המגן סק"ג בשם יסוד ושורש העבודה. אך יש לעיין דבעת שיפריד הנרות לאחר ברכת האש יראה כמכבה, עיין משנ"ב סי' תק"ב סק"ט וסק"ד דכתב דנכון להחמיר, ועיין שם בשעה"צ סק"ג. ועיין בס' חצר הלוי עמ' תקפ"א שיעור של מרנא השבט הלוי זצ"ל בעניין חיבור ב' הנרות.

52. וע"ע במאמר מרדכי (סי' רח"צ סוסק"ב), ו"א דאין להדליק נר קטן מיוחד הנעשה משתי פתילות לצורך ברכת הנר. דלא נחשב כ"כ צורך מצוה, ואין לומר בזה מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. הגרמ"ש קליין שליט"א בשם מרנא השבט הלוי זצ"ל. ועיין שש"כ פס"ב הערה ל"א בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל אם מותר להדליק ביו"ט אבוקה רק בשביל הידור של נר אבוקה. וכתב דודי הגרא"א רובינשטיין זצ"ל בשו"ת מגדנות אליהו ח"ג סי' ק"ו בשם לקט יושר דכשחל יו"ט במוצ"ש היה נוהג שאשתו הדליקה יחד עם נרות היו"ט גם נר אבוקה, הרי דלא הדליק במיוחד. וכן בהגהותיו של דברי ישראל על סי' תקי"ד כ' להדליק נר אבוקה קטנה בתוך נרות היו"ט. ולדינא הכריע המגדנות אליהו, דיש מקום להחמיר ולהדליק בין שאר נרות היו"ט נר אבוקה, ולא להדליקו בלחוד. **אם שכח לברך על מאורי האש בקידוש** רשאי לברך מיד כשנזכר, דכל מוצאי שבת זמנה, שו"ת רב פעלים ח"ב סי' י"ד.

53. **אם טעה וברך על הבשמים** דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל דיתכן דאינו הפסק, שש"כ פ' ס"ב הע' מ"ט, וכן הביא בס' נטעי גבריאלי הל' פסח ח"ב ע"ג ע"פ הס"ז סי' תרכ"ד סק"ב עיי"ש. וע"ע שלמי תודה שבועות סי' ט"ו - הערת א"מ הגרא"צ שליט"א.

54. וע"ע בשו"ע הרב (סי' תע"ג סי' ו'): "שתענוג יו"ט ושמוחתו מושיב את הנפש".

55. קצות השולחן סי' צ"ז בדה"ש סק"י, מבית לוי. בשו"ת הר צבי ח"א סי' קנ"ד כתב בשם הגרא"א מלצר זצ"ל הטעם, שבכל הבדלה נשים לא שותות משום דבכל הבדלה אנו חוששים שמא הלכה כאומרים דנשים פטורות מהבדלה, ולשיטה זו עניית אמן שהיא אומרת על ברכות האור והבדלה הוי הפסק לברכת בורא פרי הגפן עיי"ש, וא"כ גם ביקנה"ז יש הפסק. אבל דודי הגרא"א רובינשטיין זצ"ל בשו"ת מגדנות אליהו ח"ב סי' י"ז הוכיח שבבילי הסדר שאומרים יקנה"ז בכוס ראשון נשים שותות, ומוכח שכל החשש להפסק הוא דווקא כשאין מצוה לשתות אבל היכא שיש מצוה לשתות כגון בבילי הסדר של יקנה"ז, משום מצוה לא חששו להפסק, עיי"ש.

56. שש"כ פס"ב הל' כא.

57. שם.

58. שם.

59. שו"ת שבת הלוי ח"ח סי' קי"ח, הגרש"ז א זצ"ל שש"כ פס"ב הע' נ'.

ה. טעה ושינה סדר הברכות ואפילו אם הקדים ברכת קידוש לברכת היין יצא ידי חובתו, שאין הסדר מעכב.⁶⁰

ז. אף אם אין לו פרי או בגד חדש גם כן יאמר שהחיינו (שו"ע סי' ת"ר ס"ב).

ו. בשעת ברכת השהחיינו בקידוש צריך שיהיה פרי חדש מונח לפניו או שיהא לבוש בבגד חדש ויכוון גם עליהם. מרנא השבט הלוי זצ"ל היה מניח את הפרי בשעת הקידוש, והיה אוכלו רק לאחר אכילת 'המוציא'⁶¹.

ח. אכילת הסימנים בליל ב' - החתם סופר ותלמידיו זצ"ל נהגו לאכול שוב את הסימנים, וכך נהג מרנא השבט הלוי זצ"ל.⁶² ובאלף המגן הביא בשם הרה"ק הבני יששכר זצ"ל דלא ראה מי שנהג כן.

עיוורי האוצר

60. עיין מג"א סי' ר"ט סוף סק"ה וע"ע שו"ע הרב (סי' תע"ג ס"ו) שכתב דבשאר הברכות, כיון דיש דעות שונות בגמ' (פסחים קב ע"א), ואף שאמרו שם דהלכה כרבא דאמר יקנה"ז, מ"מ אם שינה אינו מעכב, משא"כ בהקדים ברכת הקידוש ליין, שזה תלוי במחלוקת ב"ש וב"ה צריך לחזור, דכל העושה כדברי ב"ש נגד ב"ה לא יצא ידי חובתו, אמנם עיין בתוספת שבת סי' רצ"ח סק"ב שכתב שאין צריך לחזור דב' ברכות הסמוכות רגילים אנשים לטעות להקדים את המאוחר, ולא מחוי דעבד כדברי ב"ש אלא טעות הוא בידו. משנ"ב מהדו' דרשו הע' 9.

61. מחשש הפסק בין קידוש לסעודה. ויש נוהגים לאכול את הפירות מיד לאחר הקידוש כמו שכתב במט"א סי' ת"ד ועוד (מבית לוי).

62. וכן נהג מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל והאמרי סופר מערלוי זצ"ל (הליכות והנהגות מאמרי סופר עמוד רנ"ז). ועיין אליה רבה סי' תקפ"ג סק"א שכתב דגם בלילה השני יעשה הסימנים. וכן כתב במחזיק ברכה. וכן כתב בשערי תשובה. אבל באשל אברהם (בוטשאטש) סי' תקפ"ג כ' דלא לאכול בלילה השני. ועיין בס' דרכי חיים ושלום אות תש"ז בהגהות אות ג'.

למאורי וגדולי הדור, לשואלים בדבר ה' זו הלכה, לקוראי הגליון, לנדיבים היקרים וכל בית ישראל לשנה טובה תכתבו ותחתמו לאלתר לחיים טובים ולשלום

יתברכו המתנדבים בעם לזכות ארח"י בדבר הלכה

ברכת מזל טוב

ידידנו הרה"ח ר' ישראל לייפער שיחי

ארגל הכנס בנו הבח' יעקב מנחם נ"ו לעול תורה ומצות

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' שמואל בן ר' זאב זצ"ל פדר

נלב"ע ה' תשרי תשע"ב

לזכות נשמת

הרה"ק רבי ישראל בן הרה"ק רבי אשר זצוק"ל בעל 'אור ישראל' ומנו"כ בפרנקפורט נלב"ע ב' תשרי תרפ"ב לזכות התורם שיחי

לזכות נשמת

הנה"צ רבי מנשה בן רבי אלעזר זאב זצוק"ל קליין גאב"ד דק"ק אונגוואר, בעל 'משנה הלכות' נלב"ע כ"ט אלול תשע"א נדבת ידידנו הרה"ח דוד הומינר שיחי

לעילוי נשמת

הרה"ג רבי חיים אלימלך בן ר' יוסף אליהו זצ"ל קורנברג נלב"ע א' דראש השנה תשס"ה נדבת חתנו, ידידנו הרה"ח ר' יהודה משה מקובר שיחי

לעילוי נשמת

זקני הרה"ח ר' חיים בן ציון בן ר' אהרן צבי זצ"ל מרמורשטיין נלב"ע י"ג אלול תשס"ג נדבת נכדו, ידידנו עוז הרה"ח ר' שלום עוזר שיחי

לעילוי נשמת

מרת הינדא לאה בת הרה"ח ר' פסח ע"ה שמרלר נלב"ע ט"ז אלול תשע"ט

לעילוי נשמת

מרת פריידא ראצא בת הרה"ח יצחק מרדכי הלוי ע"ה פישנרנר נלב"ע כ"ג אלול תשע"ט נדבת בנו, ידידנו הרה"ח ר' משה יעקב שיחי

נדב לזיכוי הרבים

לזכות שרה בת טובי תחי' לזיווג העון בקרוב

נדב לזיכוי הרבים

לזכות הרה"ח ר' בנימין. מ. ד. לוי שיחי

נדב לזיכוי הרבים

לרפואת הילדה חנה בת נחמה דבורה בתושח"י